

чали до покажчика джерела, які стосувалися обраного хронологічного періоду, намагалися найповніше представити визначені види документів, що відбивають різні думки й погляди. Дослідники працювали, крім НБУВ, у ЛНБ ім. В. Стефаника, Національній парламентській бібліотеці України, Центральному державному архіві України, бібліотеках Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського й Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України та ін. Значну допомогу з пошуку відсутніх в Україні видань надали колеги із зарубіжних бібліотек. Майже всі відображені у покажчику документи переглянуто авторами *de visu*.

Важливо, що до нього ввійшли документи незалежно від місця видання, серед них і видання української діаспори: США, Канади, Великої Британії, Франції, Аргентини та ін., зокрема Українського Народного Союзу, альманахи та періодичні видання, наукові збірники і спогади безпосередніх учасників історичних подій. Суцільно переглянуто журнали «Визвольний шлях», «Сучасність», «Український історик» за весь період існування.

Схема бібліографічного покажчика відповідає сучасній науковій концепції, вона чітка і добре продумана. Однак, на нашу думку, деякі підрозділи не завадило б деталізувати.

Значну роботу здійснено укладачами з розкриття псевдонімів і криптонімів. Лаконічні анотації до матеріалів вирізняються науковим стилем і мають уточнювальний характер. Допомагає користувачам і ряд допоміжних покажчиків.

Відзначимо професіоналізм комп'ютерної верстки Л. С. Климової і Т. С. Павлюк, а також гарне поліграфічне оформлення, виконане Редакційно-видавничим центром НБУВ. Тверда обкладинка покажчика має голубий колір – колір мрії. Мрії, яка здійснилася.

*Тетяна Добко,
к. і. н.,
завідділом довідково-
бібліографічного обслуговування НБУВ*

© Добко Т. В., Київ, 2001

Пиріг О. НЕП: більшовицька політика імпровізації. – К.: Вид-во Київ. нац. торг.-ек. ун-ту, 2001. – 273 с.

Однією з підвалин, на які спирається сучасне українське державотворення, є історичний досвід нашої минушини. Якщо оцінювати поступ України за роки незалежності, стають очевидними певні здобутки на шляху розбудови держави: зростання її міжнародного авторитету, реформування економіки, консолідація української нації, розвиток культури тощо. Коли ж оглянути останнє десятиріччя крізь призму ретроспективи – виразно проявляються нерозв'язані проблеми й помилки політичного, суспільного й особливо економічного характеру.

Однією з багатьох причин повільного реформування економіки на ринкових засадах є недостатнє врахування уроків історії та певний брак наукових розробок, в яких з позицій сучасної методології висвітлювалися б проблеми становлення ринкової економіки в той чи інший період вітчизняної історії. Тож не випадково, що кожна нова робота з цієї проблематики привертає увагу читача. До них належить і монографія О. А. Пиріг «НЕП: більшовицька політика імпровізації». Праця є першим комплексним дослідженням економічної політики, яка проводилася в Україні в 20-ті роки. Здійснено, на наш погляд, вдалу спробу показати т. зв. нову економічну політику більшовиків крізь призму теорії ринку та історії його розвитку. Авторка переконливо довела, що лідери більшовицької партії були обізнані з теорією та історією ринку, розуміли як переваги ринкової економіки порівняно з директивною, так і її проблеми. Однак використали ринок для подолання економічного колапсу в країні.

Розглядаючи економічну політику більшовиків у 20-ті роки, О. Пиріг акцентує на вивченні ринкових відносин, ступені їх впровадження у господарство радянської України, на питаннях державного регулювання розвитку ринку. Це цілком виправдано, оскільки радянська історіографія однобічно висвітлювала неп, доводячи, що він був «новим словом у теорії і практиці побудови соціалізму». Ринкові відносини як стрижень непу залишилися поза увагою дослідників. Авторці вдалося простежити співвідношення економічних та політичних складових непу, показати їх тогочасну взаємозалежність і взаємообумовленість.

О. Пиріг досліджує запровадження і розвиток ринкових відносин у провідних галузях господарства – промисловості, сільському господарстві, кредитно-банківській сфері, торгівлі. Ціла низка питань, зокрема – формування бюджету, податкова та митна політика, створення і функціонування банківської системи – вперше знайшла наукове висвітлення.

Завдяки реалізації комплексного підходу в дослідженні ринкових відносин авторка створює цілісну панораму розвитку ринку в Україні, формулює висновки щодо місця ринкових відносин у державній політиці 20-х років, досліджує співвідношення науки й політики в реалізації непу. Розкриваючи процес запровадження ринкових відносин у цей період, О. Пиріг доводить, що влада певною мірою використала наукові розробки економістів-ринковиків, зокрема М. Кондратьєва, О. Чайнова, Л. Юровського та ін. Однак максимально реалізувати можливості цього наукового потенціалу не вдалося.

Авторка нагадує також, що в реформуванні радянської економіки правляча партія змушена була вдатися й до послуг фахівців старої школи. Так, у проведенні грошової реформи 1922–1924 рр., відомої як реформа Г. Сокольнікова, було використано ідеї міністра землеробства царської Росії М. Кутлера та відомого фінансиста В. Тарновського.

Політика більшовицької партії 20-років формувалася поступово, кожний конкретний захід із запровадження ринкових відносин визначався під тиском конкретних обставин. Це спростовує усталену в радянській історіографії тезу про завчасну розробку теоретичних положень та плановість реалізації непу.

Звертає на себе увагу й історіографічний розділ праці О. А. Пиріг. У ньому аналізуються роботи не лише істориків, а й економістів та філософів. Авторка толерантно, але разом з тим і доволі критично ставиться до праць своїх попередників. До речі, географічний простір історіографії непу досить розлогий. Крім робіт вітчизняних учених, розглядаються праці російських, білоруських, молдавських авторів та вчених української діаспори.

У монографії О. Пиріг використовується ґрунтовна й різноманітна джерельна база. Проаналізовано численні документи правлячої партії, урядові директиви, архівні матеріали, більшість з яких вводиться в науковий обіг уперше, статистичні дані, періодику, праці політиків, господарників, науковців 20-х років. Нова сучасна методологія роботи з джерелами, органічно

поєднана з оптимальним їх добором і критичним використанням, забезпечила науковість та новизну висновків дослідження.

Праця О. Пиріг добре ілюстрована унікальними фото з фондів Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного.

Разом з тим монографія, яка рецензується, не позбавлена й деяких недоліків. Так, на наш погляд, картина запровадження і розвитку ринкових відносин стала б повнішою за умови дослідження цінової політики більшовиків у 20-ті роки, що була стрижневою в динаміці впровадження елементів ринку. Виразніше можна було б подати й постійну боротьбу між прихильниками ринкової економіки та носіями ідей директивного планового господарства в самій правлячій партії. Слід було б повніше розкрити й картину згорання ринкових заходів у другій половині 1920-х років. Наводячи іменний покажчик, годилося б подати й географічний.

Праці О. Пиріг притаманні нові методологічні підходи, глибина розкриття важливої наукової проблеми, ґрунтовність висновків.

*Олександр Кузьминець,
д. і. н., проф.*

© Кузьминець О. В., Київ, 2001

Бібліографія українського гончарства. 2000: Нац. наук. щорічник / За ред. О. Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2001. – Вип. 2. – 120 с.: іл.

Щорічник підготовлений колективом Гончарської Книгозбірні України – всеукраїнської спеціалізованої бібліотеки з проблем українського та світового гончарства, яка є структурним підрозділом Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Він охоплює вітчизняні та зарубіжні публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію. В додатку подані публікації за 1999 р., які з різних причин не ввійшли до попереднього випуску.

Тематичне спрямування бібліографічних матеріалів – від археології, історії, етнографії і мистецтва гончарювання до різноаспектних проблем технічної кераміки. До реєстру включені різні види друкованої продукції наукового, науково-популярного, навчального, довідкового, публіцистичного тематичного спрямування. Зокрема, описані книги (монографії, збірники наукових праць, тези доповідей наукових конференцій), брошури, буклети, автореферати дисертацій, статті зі збірників, журналів, газет, інших періодичних і серійних видань.

Ступінь повноти реєстрації публікацій визначається їхньою наявністю в Гончарській Книгозбірні України чи в Національному архіві українського гончарства в Опішному.

Бібліографічний опис видань здійснено мовою оригіналів, згідно з діючими в Україні стандартами. За відсутності назви публікації остання формувалася

на основі вивчення змісту й взята у квадратні дужки. Усі бібліографічні позиції щорічника мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Всі матеріали систематизовано в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назвами публікацій. Для зручності користування бібліографічна частина має іменний та географічний покажчики.

У щорічнику подано також огляд нової керамологічної літератури, інформацію про останні надходження до Гончарської Книгозбірні України, список добродійників.

«Бібліографія українського гончарства» – видання унікальне не лише в галузі українського народного мистецтва, а й взагалі народної культури України. Воно адресоване керамологам, мистцям, краєзнавцям, бібліотечним працівникам, викладачам і студентам вищих навчальних закладів.

*Андрущенко Оксана,
Гирман Ольга,
Карунна Ольга,
бібліографи Гончарської Книгозбірні
України*

© Андрущенко О., Київ, 2001

© Гирман О., Київ, 2001

© Карунна О., Київ, 2001